

FINANSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 18/2005 rd

Berättelse om regeringens åtgärder under år 2004

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 april 2005 en berättelse om regeringens åtgärder under år 2004 (B 3/2005 rd) till grundlagsutskottet och utrikesutskottet för preliminär beredning och förordnade samtidigt att de permanenta fackutskottet ska lämna utlåtande i saken till grundlagsutskottet.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts av finansutskottets förvaltnings- och granskningsdelegation. Övriga utskott har kunnat lämna utlåtande till förvaltnings- och granskningsdelegationen.

Sakkunniga

Kultur- och vetenskapsdelegationen

- idrottsråd Timo Haukilahti, undervisningsministeriet
- ordförande, riksdagsledamot Matti Saarinen och generalsekreterare Juha Heikkala, Statens idrottsråd
- sekreterare Hannu Tolonen, arbetsgruppen för elitidrott
- utvecklingsdirektör Reijo Ruokonen, Ung i Finland rf
- generalsekreterare Juha Viertola, Finlands Antidopingkommitté ADK rf
- ombudsman Jukka Pekkala, Samverkande Bildningsorganen
- specialmedarbetare Kari Sjöholm, Finlands Kommunförbund

- ordförande Roger Talermo, Finlands Olympiska kommitté
- generalsekreterare Maria Laakso, Finlands Paralympiska Komite rf.

Dessutom har gemensamt utlåtande lämnats till kultur- och vetenskapsdelegationen av

- Suomen Suunnistusliitto ry, Finlands Danssportförbund och Finska dykarförbundet rf.

Lantbruksdelegationen har hört

- skogsbruksöverinspektör Tapio Lehtiniemi, jord- och skogsbruksministeriet
- överinspektör Aimo Aalto, handels- och industriministeriet.

Trafikdelegationen har hört

- överinspektör Panu Pykönen, finansministeriet
- överinspektör Marcus Merin, kommunikationsministeriet.

Social- och arbetsdelegationen har hört

- regeringssekreterare Lotta Silvennoinen, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Timo Jokiperä, arbetsministeriet.

Dessutom har social- och arbetsdelegationen fått skriftliga utlåtanden av

- Södra Savolax arbetskrafts- och näringscentral
- Kajanalands arbetskrafts- och näringscentral

— Mellersta Finlands arbetskrafts- och näringscentral	— Satakundas arbetskrafts- och näringscentral
— Lapplands arbetskrafts- och näringscentral	— Nylands arbetskrafts- och näringscentral.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Främjande av idrott

I samband med denna berättelse har utskottet utfrågat sakkunniga om den kommunala idrottsverksamhetens tillstånd, främjande av idrott för barn och ungdomar och utveckling av elitidrotten.

Utskottet hänvisar till regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens regering enligt vilket idrottspolitiken fokuserar på idrott för barn och ungdomar samt på en idrottspedagogik i positiv anda. Statens idrottsanslag inriktas på ett idrottsintresse som främjar barns och ungdomars hälsa och som betonar det pedagogiska och det etiska. Man vill också gynna en bättre hälsa och funktionsförmåga bland vuxna, äldre och specialgrupper. Slutligen vill man förstärka den etiska basen för tävlings- och elitidrott.

Vi har i dagsläget ett behov av ökad rörlighet bland alla befolkningsskikt. Det kostar samhället betydligt mindre att vidta förebyggande åtgärder för att främja hälsa och arbetsförmåga genom bl.a. mångsidiga fritidsintressen än att reparera skador i efterskott inom vård och omsorg. Att främja idrott och annan hälsosam fysisk aktivitet lokalt är ett viktigt uppdrag för kommunerna. I lagstiftningen betraktas idrotten som en form av basservice, betonar utskottet. Kommunernas idrottsverksamhet kan bidra till trivseln i bostadsområdena genom att vårda vardags- och näridrottsplatser, rekreationsområden samt parker och friluftsleder och genom att bevilja stöd till medborgaraktiviteter på lokal nivå. Ett främjande av idrotten i vid bemärkelse gynnar kommuninvånarnas hälsa och välbefinnande.

För att idrottens genomslagskraft ska öka behöver vi en större andel medborgare som motionerar tillräckligt mycket för att hållas friska och

arbetsförmögna. Därför bör anslagen för idrott höjas.

Grunden för ett rörligt liv läggs i hemmen och i skolorna. Både den kultur som råder i hemmet och de fysiska möjligheterna i miljön spelar in i sammanhanget. Utskottet understryker att tanken om hälsofrämjande idrottsvanor för elever och studerande bör ingå i läroplanen i alla typer av läroanstalter.

Ett bra utgångsläge för rörligare barn och ungdomar är Ung i Finland rf:s devis att "med hjälp av motion främja barns och ungdomars välmåga och livsglädje". Rörligheten främjas genom lek och glädje, kamratskap, rättvisa, vänskap, gemensamma aktiviteter samt vardagsmotion och fritidsintressen och särskild fokusering på dem som rör sig lite. Utskottet uttrycker uppskattning över att man utgår från barnen och att man vill gynna ett mångsidigt utbud. Enligt uppgift finns det goda erfarenheter av lokalt stöd för föreningar. Effektiverade insatser krävs också för att skoleleverna ska röra på sig mera under skoldagen.

En viktig reform i fråga om finansieringen är stiftandet av den nya lagen om fördelning av tipsmedel. Tack vare den kunde man i årets statsbudget anvisa tilläggsanslag för bl.a. idrotten. Ändå har grunden för statsandelar för kommunal idrott inte ändrats. För att trygga resurserna för lokal idrott bör man säkerställa att finansieringen av statsandelarna följer kostnadsutvecklingen. Med tanke på systemet som helhet är det av vikt att man vid anvisning av statsandelar för kommunal idrott beaktar de uppgifter som åläggs kommunerna i idrottslagen.

Enligt erhållen utredning utgör idrottens andel av kommunernas budget ca 1,71 procent och statsandelen täcker 3, 61 procent av kommunernas idrottsutgifter. Idrottens andel av den offentliga sektorns utgifter är således liten. Utskottet

vill särskilt framhålla att man i den kommande reformen av statsandlarna inte får förbigå en förvaltningsövergripande verksamhet som denna, utan kommunernas idrottsverksamhet måste tryggas en fortsatt utveckling. Detta är motiverat särskilt på grund av idrottens ovan konstaterade hälsoeffekter.

Utskottet har utfrågat sakkunniga också i fråga om förslag framställda av den arbetsgrupp som behandlat arbetsfördelning, finansiering och utveckling inom toppidrotten (UVM 2004:22). Arbetsgruppen kom fram till att toppidrotten i Finland är splittrad. I en internationell kontext är våra resurser små. Stödet från sponsorer och samhället är betydligt mindre än i andra länder. För att en målmedveten utveckling av vår toppidrott, också icke olympiska grenar, ska vara möjlig måste vi få en mer effektivt statlig stödpolitik och en bättre koordinering och ledning av den elitidrott som siktar på internationell framgång.

Elitidrotten är en viktig del av den finländska kulturen. Men den kan inte existera utan att vi som en grundläggande värdering bevarar idéerna om idrott som en medborgarrörelse, idrott för barn och ungdomar och jämlika möjligheter för alla medborgare att delta.

Utskottet understryker vikten av bättre koordinering av elitidrotten och i synnerhet utveckling av utbildningen för handledare och tränare. Utskottet noterar också att det bör ingå som ett led i träningsprocessen och ett mål att idrottarna efter sin aktiva karriär har en plats i samhället. Utbildningssystemet bör bidra till att särdrag relaterade till elitidrottarens studier beaktas. Här hänvisar utskottet också till kulturutskottets betänkande om ändring av universitetslagen (KuUB 4/2005 rd). Där betonas vikten av flexibilitet när man utarbetar studieplaner för bl.a. begåvade idrottare.

Biljetter som beviljas som anställningsförmån och finansieringen av kollektivtrafiken

Riksdagen har i flera sammanhang krävt att kollektivtrafikens ställning och verksamhetsförutsättningar ska förbättras och att den ska garantera

en tillräcklig finansieringsnivå. Riksdagen har också påskyndat introducerandet av biljettförmån.

En arbetsgrupp tillsatt av kommunikationsministeriet konstaterar i sitt betänkande från september 2004 (LVM 51/2004) att kollektivtrafiken kan göras mer attraktiv med hjälp av biljettförmånen. Förslaget går ut på att arbetstagaren betalar 75 procent och arbetsgivaren 25 procent av biljettpriset. Systemet beräknas på sikt öka kollektivtrafikens andel med ca 1,5 till 2,0 procentenheter. Skatteintäkterna beräknas minska med 6 miljoner euro, biljettintäkterna beräknas öka med 3 miljoner euro och den samhällsekonomiska nyttan beräknas uppgå till 23 miljoner euro.

Förslaget ledde inte till några konkreta åtgärder. Ändå har man för avsikt att utvärdera möjligheten att införa biljettförmånen redan i samband med beredningen av budgeten för följande år, eftersom man då ser över finansieringen av kollektivtrafiken i större utsträckning.

Användarna av kollektivtrafiken har tydligt minskat på senare tid. Som orsak hänvisas bl.a. till sänkningen av bilskatten, vilken har fått privatbilismen att öka i popularitet. Antalet avgångar har samtidigt minskats och biljettpriserna har höjts. Våra tillväxtcentra uppvisar en allt mer spridd samhällsstruktur och pendling till och från jobbet med kollektivtrafik är mer komplicerat än förr. Därtill kommer att det offentliga stödet för kollektivtrafiken i ett internationellt perspektiv är anspråkslöst och de stora städerna ansvarar själva för sin kollektivtrafik antingen som producenter eller som beställare. Kommunernas svaga ekonomiska situation undergräver ytterligare deras möjligheter att stödja kollektivtrafiken.

Anslagsramen för upphandling och utveckling av tjänster inom kollektivtrafiken åtstramas ytterligare. Anslaget sjunker nästa år med ca 74,6 miljoner euro medan kollektivtrafiken i år kunde stödjas med ca 81,2 miljoner euro. Nedsänkningen av anslag leder oundvikligen till att tjänsterna inskränks, att trafikens servicenivå, effektivitet och kvalitet försämras och att biljettpriserna höjs. Följden blir att kollektivtrafiken

förlorar i popularitet och att passagerarmängderna minskar, vilket leder till ytterligare gallringar av antalet avgångar och till att priserna höjs ytterligare.

Utskottet finner det nödvändigt att denna negativa kretsgång bryts och att regeringen vid beredningen av nästa års budget fattar konkreta beslut om utveckling av kollektivtrafiken och om förstärkning av dess ställning. Utskottet vill särskilt betona åtgärder genom vilka kollektivtrafikens andel i arbetsresorna ökar. Också kommunerna bör sporras att verka för en ökat popularitet för kollektivtrafiken.

Att få fler att åka kollektivt är en minst sagt krävande uppgift. Ändå är det uppenbart att biljettpriserna spelar en viktig roll för efterfrågan. Utskottet betonar vidare biljettförmånens betydelse och anser att den vore ett effektivt medel för att öka kollektivtrafikens popularitet vid arbetspendling.

Trafiken är upphov till en betydande andel av utsläppen av drivhusgaser. Genom att förse kollektivtrafiken med bättre verksamhetsbetingelser och genom att göra den mer attraktiv kan vi medverka till att minska de trafikrelaterade miljöolägenheterna och koldioxidutsläppen.

Utveckling av närståendevården

Utredningsperson Elli Aaltonen överlämnade 2004 till social- och hälsovårdsministeriet sitt förslag till åtgärder som kan förbättra närståendevårdarnas ställning och stödet för närståendevård som en del av det kommunala servicesystemet. Förslaget omfattade 16 punkter som avses genomföras under denna och följande regeringsperiod.

Regeringen har gått in för att genomföra utredningspersonens förslag bl.a. genom att initiera utvecklingsprojekt för närståendevården. Sedan 1.10.2004 har avgiften för ersättande vård under närståendevårdares lagstadgade ledighet gjorts skäligare. I år inleds utarbetande av en handbok om stöd för närståendevård i samråd med social- och hälsovårdsministeriet samt Stakes, Finlands Kommunförbund och andra intressenter. Den egentliga lagrevideringen i anslut-

ning till stödet för närståendevård förläggs dock av kostnadsskäl huvudsakligen till följande regeringsperiod.

Utskottet efterlyser en snar fortsatt beredning och poängerar att revideringen av närståendevården behöver ett klart tidsschema. Särskilt understryker utskottet vikten av åtgärder genom vilka man tryggar att närståendevårdarna har en jämlik ställning och att stödet för närståendevård är enhetligt på riksnivå. Mer än hälften av närståendevårdarna är pensionärer vilket medför att utvecklandet av tjänster för närståendevårdarna och dem som vårdas också är viktigt.

Enligt utredningspersonen innebär omläggningarna för staten en merkostnad på uppemot 300 miljoner euro. Också kommunerna betalar mer även om en effektiviserad närståendevård också kan bidra till mindre kostnader för anstaltsvården. Utskottet betonar att lagrevideringen och finansieringsfrågorna måste behandlas som en helhet samtidigt som man beaktar kommunernas möjligheter att klara av nya uppgifter. Särskilt inom arbetslivet behövs nytänkande och dessutom avtal genom vilka arbetstagare kan övergå till att vårda sina närstående.

I Finland räknar man med att ca 300 000 personer vårdas av närstående. Siffran baserar sig på en utredning från 1989. Med tanke på beräkning av kommande reformer och resurserna för dem anser utskottet att vi snarast möjligt behöver en utredning som kartlägger bl.a. det nuvarande antalet närståendevårdare samt det faktiska behovet av stöd och tjänster.

Användning av sysselsättningsanslag

För effektivare användning av sysselsättningsanslag reviderades strukturen på 2004 års budget så att merparten av anslagen för verkställande av arbetskraftspolitik samlades i samma moment. Momentets centrala anslag gäller stöd för sysselsättning och upphandling av arbetskraftsutbildning.

Enligt erhållen utredning uppfattades ändringen som mycket positiv och välkommen. Anslagen utnyttjas effektivare tack vare en mer flexibel verksamhet, och resurserna går lättare

att inrikta. Omläggningen ger också klart bättre möjligheter att beakta arbetskraftspolitiska fokusområden.

Av anslagen för 2004 förblev 3,7 procent, dvs. 19,2 miljoner euro outnyttjade. Enligt uppgift är det praktiskt taget omöjligt att utnyttja anslagen till fullt belopp. Tiden från det man binder ett anslag till det att tjänsterna är genomförda och betalda kan vara lång, men trots det måste anslagen reserveras redan i början av upphandlingsprocessen. Planerade åtgärder kan också bli ogenomförda av orsaker som inte beror på arbetskraftsförvaltningen.

I sina utlåtanden konstaterar TE-centralerna att användningen av anslag ändå kunde effektiviseras ytterligare. Ett sätt är att man omvandlar det nuvarande förslagsanslaget till ett tvåårigt reservationsanslag. I planen för användning av det nuvarande anslagsmomentet ingår vissa fasta underpunkter som kan användas i kors endast med tillstånd av arbetskraftsministeriet. Om beslut om användning i kors till alla delar kunde fattas på TE-centralerna, kunde resurserna enligt TE-centralernas bedömning i vissa fall inriktas snabbare och mer flexibelt i enlighet med nya behov.

Utskottet förhåller sig positivt till omläggningen av budgetstrukturen. Den har bidragit till en mer flexibel verksamhet inom TE-centraler-

na och till att anslagen inriktas mer ändamålsenligt. Ändå har ändringen inte medfört någon tydligt förbättring i anlagens användningsgrad. Därför är det viktigt att instrumenten och systemen för uppföljning av anslagen vidareutvecklas med sikte på en heltäckande uppföljning i realtid också på regional och lokal nivå. För effektivare användning av anslag bör man också utreda behovet av budgettekniska ändringar.

Riksdagens uttalanden

Riksdagen anser att följande åtgärder som vidtagits med anledning av uttalandena och redogjorts för i berättelsen är tillräckliga eller att uttalandena i övrigt har blivit obehövliga:

- *Multilateralt bistånd*
RP 115/2001 rd och RP 206/2001 rd (s. 129)
- *Läskedrycksaccis*
RP 40/2000 rd (s. 179)
- *Lotteriskatt*
RP 127/2002 rd (s. 181)

Utlåtande

Finansutskottet anför

att grundlagsutskottet bör beakta vad som anförts ovan.

FiUU 18/2005 rd — B 3/2005 rd

Helsingfors den 14 juni 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Olavi Ala-Nissilä /cent
vordf. Matti Ahde /sd
medl. Christina Gestrin /sv
Jyri Häkämies /saml
Kyösti Karjula /cent
Jari Koskinen /saml
Pekka Kuosmanen /saml
Reijo Laitinen /sd
Maija-Liisa Lindqvist /cent
Pekka Nousiainen /cent
Pirkko Peltomo /sd

Virpa Puisto /sd
Markku Rossi /cent
Matti Saarinen /sd
Anni Sinnemäki /gröna
Irja Tulonen /saml
Kari Uotila /vänst
Jukka Vihriälä /cent
ers. Timo Kalli /cent
Mikko Kuoppa /vänst
Maija Perho /saml.

Sekreterare i delegationen var

utskottsråd Alpo Rivinoja
utskottsråd Hellevi Ikävalko

utskottsråd Maarit Pekkanen
utskottsråd Marjo Hakkila.